

látom, hogy könnyebb háborúzni, mint megszervezni a hatalmat és irányítani a társadalmi fejlődést, mert az igen bonyolult dolog”, „Szerintem az a legfontosabb, hogy mindig inkább optimista voltam, mint pesszimista. A legnehezebb órákban sem voltam pesszimista”, „Csak azt mondhatom, sajnálom, hogy nem tehettem még többet”.

*

Brasnyó István a fordítással kiváló munkát végzett. Egy-egy meg-

oldásáról esetleg vitatkozhatnánk. Például ismert címek — mondjuk, az Áprilisi tézisek — megváltoztatásáról, vagy arról, hogyan lettek a JKP konferenciái régebben értekezletek, újabban pedig választmányi ülések. De ez is legfeljebb csak arra bírhat rá bennünket, hogy érdeklődni kezdjünk egy-egy ilyen nagy fordítói vállalkozás erőfeszítései, nehézségei és megoldásai iránt.

BÁLINT ISTVÁN

A TUDOMÁNYOS MUNKA ÁLTALÁNOS ELVEI

Miloje Sarić: *Opšti principi naučnog rada*, Naučna knjiga, Beograd, 1985

Dr. Miloje Sarić akadémikus, az újvidéki egyetem Természettudományi Karának tanára, a természettudományok (növényélettan) kutatója ebben a művében a tudományos munka általános elveinek és az iránta támasztható követelményeknek a tömör megírására vállalkozott, de egyúttal átlépte a hozzá legközelebb álló tudományágazatok határait is. E kiadvány értékét jelentősen növeli, hogy a szerző a tudományos kutatómunka és a tudományfejlesztés többoldalú megvilágítására törekedett, s ezzel igen tanulságos, értékes olvasmányul, szellemi táplálékul szolgálhat nemcsak a tudomány „elkötelezettjei” számára, hanem a szakemberek ezreinek is, akik a tudomány rohamos fejlődését figyelemmel kísérik.

Nálunk eddig több ilyen jellegetű mű jelent meg (Gligorije Zajecaranoi: *Osnovi metodologije nauke*”, Midhat Samić: *Kako nastaje naučno delo* stb.). Sarić professzor könyve a maga eredetiségével, széles hatósugarú gondolatmenetével,

sokszor a dolgok mélyére hatoló eszmeifuttatásaival kétségtelenül a jelentősebbek közé tartozik.

A bevezetőből és a 16 részből, illetve 59 rövid fejezetből valamint az irodalomjegyzékből álló mű terjedelme alig haladja meg a 100 oldalt. Gazdag mondanivalójával, szerteágazó, de szorosan a témához fűződő kérdésfelvetésével és a tudományos munkában járható utak és lehetséges megoldások különböző változatainak feltárásával, helyes rendszerezésével, logikus felépítésével, élvezetes, könnyen érthető stílusával a szerény terjedelmű, de sokat mondó alkotások közé tartozik.

A könyv egész mondanivalóját meghatározza a tudománynak körünkben betöltött jelentősége és állandóan növekvő szerepe és a tudomány iránti felelősségérzet. Ennek alátámasztása céljából vállalkozott a szerző az emberiség tudományos felfedezéseinek, s ezzel párhuzamosan a tudományos gondolkodásmód alakulásának kronológikus bemutatására, rámutatva az egyes tudó-

mányágazatok közötti kapcsolatokra és kölcsönhatásokra. Többször vizs-
szatér és behatóan foglalkozik e ta-
nulmány az alkotómunka kérdése-
vel és ezt az alkotó ember, a tudós
értelmi képességeinek és érzelmi vi-
lágának összefüggéseiben taglalja. A
tudományos és a művészeti alkotá-
sok összefonódását egyes nagy al-
kotók munkásságán keresztül mutat-
ja be. Foglalkozik a zsenialitás és a
tehetség kibontakozásának összetett
kérdésével, a tudósok és a tudomá-
nyos munkatársak képzésével (kép-
zettségével) és a jövő tudósainak
feladataival. Ezzel kapcsolatban tér
ki a tudósok személyiségére, emberi
tulajdonságaira. Egy USA-beli ku-
tatásra hivatkozva és annak ered-
ményeit saját véleményével kiegé-
szítve felsorolja azokat a személyi-
ségjegyeket, tulajdonságokat, ame-
lyekkel többé-kevésbé minden tudós-
nak rendelkeznie kellene. Ezekhez
még esetleg a nagyfokú lelkiismeret-
tességet, felelősségérzetet, erkölcsi
bátorságot és a tudomány valamint
a saját tudományos munkássága
iránti bíráló magatartást lehetne
hozzáadni, nem tévesztve szem elől,
hogy a tudós is ember — tehát
helytelen volna személyiségét ideali-
zálni és iránta túlságosan magas és
kizárólagos követelményeket támasz-
tani.

A tudósképzéssel összefüggésben
figyelemre méltóak és igen időszerű-
ek az egyetemi hallgatóknak a tu-
dományos kutatómunkába való be-
vezetéséről, a pályairányítás és a
mind összetettebbé váló próbatétele-
ken (feladatokon) alapuló selekció
rendszerének és gyakorlatának ki-
alakításáról szóló fejtegetései.

Bemutatja az egyes tudományos
fokozatok megszerzésének útjait és
sajátosságait és ezzel kapcsolatban
— a tudomány doktorainak és ma-
gisztereinek létszámára vonatkozóan

— pontos statisztikai adatokat kö-
zöl. Munkájában felölel olyan, a tu-
dományfejlesztés és a kutatómunka
hatékonysága szempontjából jelen-
tős kérdéseket is, mint pl. a tudomá-
nyos kutatómunka irányításának
és közvetlen vezetésének problemat-
ikája. Foglalkozik a tudományos
munka hatékonyságának, eredmé-
nyességének összetett kérdéskom-
plexumával, de nem bocsájtja közik
részletesebben a hatékonyság meg-
állapításának módszereivel, eljárásai-
val, eszközeivel, és az értékelés mér-
cécével kapcsolatos fejtegetésbe, bár
mindezt a kérdésvetetésnek és egy-
egy megoldási mód felvázolásának
szintjén, tehát útmutatólag érinti.

A 47. oldaltól főleg a tudományos
kutatómunka módszertani és technikai
kérdéseit öleli fel. Aránylag
részletesen foglalkozik a témaválasz-
tás vagyis a kutatómunka tartalmi
és jellegbeli (irányulási) kérdé-
seivel, az elméleti és gyakorlati ku-
tatások sajátosságaival, az adatok
és információk összegyűjtésének és
feldolgozásának eljárásaival, egészen
a tudományos felfedezések köz-
kinccsé válásáig — megjelentetéséig.

Elsősorban a tudományos munká-
ban még nem teljesen járatos, ke-
vés tapasztalattal rendelkező fiatal
tudományos munkatársak számára
szolgálhatnak hasznos útmutatásul a
főleg technikai kérdésekkel foglal-
kozó fejezetek, amelyek az egyes
szakmai és tudományos munkafaj-
ták szerkezeti felépítésére, az idéze-
tekre, az illusztrációkra stb. vonat-
koznak. Helyesen mutat rá a szerző
a tudományos és szakmunkák véle-
ményezésének (recenziójának) fon-
tosságára, a véleményező felelős-
ségvállalására valamint a tudomá-
nyos bírálat, illetve a tudomány bí-
rálatának fejletlenségére — szerinte
ilyen nálunk úgyszólván nem is lé-
tezik —, szorgalmazva a bírálathoz

megfelelő légkör kialakítását, a nyilvános, őszinte és építő jellegű bírálat fejlődését.

A tudományos és művészeti akadémiák szerepét taglalva, érdekes összehasonlító adatokat közöl az akadémiák tagságáról a Szovjetunióban, az Amerikai Egyesült Államokban és hazánkban. Ebből megtudhatjuk, hogy Jugoszláviában 1981-ben a nyolc tudományos és művészeti akadémiának összesen 312 rendes és 273 levelező tagja volt. A következő fejezetben a Nobel-díjas tudósokról és művészekről és az AVNOJ-díjban részesült alkotókról közöl táblázatokat.

Könyvének utolsó fejezeteiben az egyes országok részvételét (részarányát) mutatja be a tudomány világméretű fejlődésében, rámutat a tudományban és a tudományos kutatómunkában jelentkező káros, sőt torz jelenségekre (az anyagi érdekek túltengésére, kétes értékű alkotások „forgalmazására”, a középszerűség térhódítására tudományos berkekben), kihangsúlyozva az igazi emberi értékek megbecsülésének és bizonyos erkölcsi elvek tiszteletben tartásának rendkívüli jelentőségét az emberi tevékenységnek az alkotómunkának ebben a legmagasabb szférájában.

Munkájának utolsó fejezetében a tudományfejlesztés néhány időszerű kérdését veti fel. Felsorolja azokat a feladatokat és problémákat, amelyek a tudományra várnak a rákkutatás, az új energiaforrások feltárása, a környezetvédelem stb. terén. Szorgalmazza a tudományos erőök összpontosítását, a multi- és interdiszciplináris jellegű kutatások megszervezését és a tudománynak a haladás, az ember szolgálatába való állítását. A tudomány előtt óriási távlatok nyílnak, az e célra biztosított eszközök is világméretekben növekvő irányzatot mutatnak, tehát javulnak a feltételek és a lehetőségek a még fel nem fedett titkok feltárására. A lehetőségek ésszerű és hatékony felhasználásához e téren is megfelelő fejlesztési stratégiákra van szükség. Ennek kimunkálásához kétségtelenül Sarić professzor könyve is jelentős hozzájárulást képvisel.

Hiszem, hogy mindazokra a tudósokra és a jövő tudósaira, akik ezt a művet kézbe veszik és gondosan áttanulmányozzák, tudományos munkásságukban hasznos támponttúl és eligazodásul szolgálhat és fejlődésükre serkentőleg, bátorítólag fog hatni.

TÓTH LAJOS

MADARÁSZ FERENC: ÓVODAI KÖRNYEZETISMERET

A múlt év végén az újvidéki FORUM kiadó gondozásában megjelent egy könyv *Óvodai környezetismeret* — Az óvodai környezetismereti foglalkozások eredményességének empirikus-összehasonlító pedagógiai vizsgálata feladatlaprendszerek segítségével — címmel.

Sokéves munka gyümölcset jelent ez a kiadvány, amelyet Madarász Ferenc kandidátusi értekezés formá-

jában 1982-ben a budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetemen védett meg, Vág Ottó kandidátus vezetésével.

Szerkezete tudományos kutatómunkára enged következtetni, amely — mint ahogyan arra a szerző előszavában utal — a vajdasági óvodai rendszer és az eddigi pedagógiai gyakorlat több éves tanulmányozásán, valamint a vajdasági óvónőkép-